

Kainuun edunajaminen

Mhall 31.05.2024 § 90

Kainuun edunajamisen ajankohtaiskatsauksen tarkoituksena on arvioida Kainuun aluekehityksen tilannekuvaa sekä käydä keskustelua ja linjata maakunnan edunajamista koskevia asioita.

Tämän asian käsittelyn aikana kokoukseen osallistuvat kutsuttuina asiantuntijoina kansanedustajat Merja Kyllönen ja Tuomas Kettunen sekä Vihreiden varapuheenjohtaja Silja Keränen, Kainuun ELY-keskuksen ylijohtaja Jaana Korhonen, Kainuun TE-toimiston johtaja Pauli Piilma ja Kainuun hyvinvointialueen johtaja Jukka Lindberg.

1) Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehukseen (2028-)

Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024–2029 on linjattu valtioneuvoston selvityksessä E 58/2023 vp.

EU:n monivuotisen rahoituskehysasetuksen mukaan komission tulee antaa ehdotus EU:n tulevaksi monivuotiseksi rahoituskehukseksi (2028-) viimeistään heinäkuun 2025 alkuun mennessä. Valtioneuvosto on julkaissut E-kirjeen. Sillä muodostetaan alustavia näkemyksiä tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehukseen. Linjausten tavoitteena on muodostaa kokonaisvaltainen näkemys Suomen lähtökohdista, prioriteeteista ja tavoitteista neuvottelukokonaisuuteen. Tarvittaessa ennakkovaikuttamislinjauksia tarkennamaan myöhemmin. Varsinaiseen ehdotukseen otetaan kantaa, kun komissio on sen antanut viimeistään kesällä 2025. EU:n monivuotiseen rahoituskehukseen kohdistuu uudistamis- ja kasvattamispaineita muuttuneen geopoliittisen tilanteen, EU:n strategisen kilpailukyvyn, turvallisuusympäristön vahvistamisen, ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnan sekä EU:n laajentumisen johdosta. Samanaikaisesti tulee varmistaa perinteisten EU-politiikka-alojen kuten koheesio- ja maatalouspolitiikan toimivuus. EU:ssa on tehty joustoja valtioneuvoston päätöksiin viime vuosien kriisien johdosta eikä ole selvää, miten EU:ssa palataan rajoittaviin valtioneuvoston päätöksiin. Nykytilanteesta hyötyvät eniten kaikkein vauraimmat ja suurimmat jäsenvaltiot.

E-kirjeessä vertaillaan eri rahastoja siitä näkökulmasta, mikä on Suomen saanto niistä verrattuna Suomen jäsenmaksusuuteen. Tästä näkökulmasta Suomelle edullisimmat ohjelmat ovat maaseudun kehittäminen ja Horisontti Eurooppa sekä heikompia koheesio- ja maatalouspolitiikkaa toteutetaan koheesiorahaston, Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston

(ESR+) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) kautta. E-kirjeen laskelmien mukaan Suomi saa koheesiorahoitukseen maksamastaan yhdestä eurosta noin 0,23 euroa, mutta Horisontti Eurooppa-ohjelmaan maksamastaan yhdestä eurosta noin 1,7 euroa.

Nämä laskelmat eivät mitenkään huomioi saannon alueellista jakautumista: Itä- ja Pohjois-Suomessa koheesiopolitiikan saanto on merkittävä ja taas Horisontti-ohjelman saanto keskittyy Etelä- ja Länsi-Suomeen.

Ennakkovaikuttamisen kantana todetaan seuraavasti: "Suomi pitää tarkoituksenmukaisena koheesiorahoituksen osuuden alentamista edelleen rahoituskehyksessä suhteessa muihin EU:n painopisteisiin. Arvioitaessa koheesiorahoituksen merkitystä tulee huomioida Suomen huomattava nettomaksu koheesiopolitiikan välineisiin. ... Tulevassa koheesiopolitiikassa tulisi kohdistaa Itä-Suomen ulkoraja-alueille erityisrahoitusta johtuen EU:n muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen aiheuttamista näiden alueiden vakavista sosio-ekonomisista haasteista. Lisäksi Suomi katsoo, että nykyisistä koheesiopolitiikan varojenjakokriteereistä syrjäinen ja pohjoinen sijainti, muuttoliike sekä harva-asutus ja pitkät etäisyydet ovat jatkossakin Suomelle keskeisiä."

2) Pohjoisen ja Itäisen Suomen ohjelmat

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa linjataan, että "Hallitus käynnistää valtioneuvoston kanslian johdolla Pohjoisen ohjelman ja perustaa sen työn tueksi neuvottelukunnan, sekä jatkaa Itäisen Suomen kehittämissiiviotä uudessa geopoliittisessa tilanteessa." Valtioneuvoston kanslia asettaa hankkeen, joka valmisteleen tuon kirjauksen toimeenpanon.

Molemmille alueille laadittavien ohjelmien tavoitteena on pohjoisen ja itäisen Suomen mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntämisen edistäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista. Lisäksi ohjelmien tavoitteena on edistää Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa sekä vahvistaa turvallisuutta pohjoismaisessa, EU- ja NATO-yhteistyössä niin, että uusi geopoliittikka ja reittimme länteen otetaan huomioon.

Molemmissa ohjelmissa tulee esittää tiiviisti ja konkreettisesti toimia:

- 1) joilla voidaan lisätä kestävän kasvun mahdollisuuksia ja uusia investointeja sekä vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja alueiden elinvoimatekijöitä
- 2) joilla voidaan kestävästi hyödyntää puhtaan energian mahdollisuuksia ja tukea digitaalista puhdasta kasvua

- 3) joilla lisätään alueen kestävä matkailun vetovoimaa
- 4) joilla edistetään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta
- 5) joilla vahvistetaan koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta
- 6) joilla lisätään alueen (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta.

Ohjelmien toimikausi kestää 12.2.2024 alkaen koko hallituskauden. Kainuun liitto on edustettuna sekä Pohjoisen että Itäisen Suomen ohjelmissa. Kummankin ohjelman valmisteluryhmässä Kainuun liittoa edustaa maakuntajohtaja Riikka Pirkkalainen ja neuvottelukunnassa aluekehitysjohtaja Jouni Ponnikas.

3) Valtion aluehallinnon uudistus

Hallitusohjelmaan sisältyvässä valtion aluehallinnon uudistuksessa kootaan valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä uuteen valtakunnalliseen virastoon. Samalla muodostetaan uudet alueelliset elinvoimakeskukset.

Uudistamisessa tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta sekä sujuvoittaa prosesseja ja palvelua. Lisätietoja hankkeesta on verkko-osoitteessa: <https://vm.fi/aluehallintouudistus>

ja hankeikkunassa: <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM114:00/2023>

Hallitusohjelman kirjaus uudistuksesta alkaa seuraavasti:

"Valtion aluehallinnon uudistuksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Kehittämisen pääperiaatteena on monialaisuus."

Elinvoimakeskuksia koskeva kohta hallitusohjelmassa on seuraava: "ELY-keskusten puitteissa järjestetyn hallinnon osalta lähtökohtana on monialainen valtion aluehallinto, joka kootaan nykyistä vahvemmillemme alueille Elinvoimakeskuksiin. Uudistamisessa huomioidaan käynnissä oleva TE-uudistus. Elinvoimakeskukset ja niiden alueet muodostetaan nykyisten täyden palvelun ELY:jen pohjalta mahdollistaen tarvittaessa korkeamman toimipistemäärän. Elinvoimakeskusten määrää voidaan kasvattaa enintään yhdellä elinvoimakeskuksella palveluiden turvaamiseksi molemmilla kansalliskielillä. Edelleen mahdollistetaan elinvoimakeskusten erikoistuminen ja keskinäinen työnjako."

Uudistus käynnistyi 2023 syksyllä lainsäädäntöhankkeella, jonka tavoitteena on valmistella hallitusohjelman linjausten mukaiset muutokset lainsäädäntöön.

Valmistelu tehdään poikkihallinnollisessa yhteistyössä, ja uudistuksessa ovat mukana kaikki asiaan kuuluvat ministeriöt, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, aluehallintovirasto, ELY-keskus sekä ELY-keskusten, TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus KEHA-keskus sekä Ahvenanmaan valtionvirasto.

Uudistushankkeelle on asetettu 30.1.2024 seurantaryhmä. Itä- ja Pohjois-Suomen suuraluetta edustavat maakuntajohtajat Riikka Pirkkalainen ja Jussi Rämetsä.

Maakuntahallituksen iltakoulukeskustelussa elinvoimakeskusten tulevaisuuteen vaikuttaminen nähtiin yhtenä kuluvaan vuoteen tärkeimmistä liiton strategisista tehtävistä.

4) Asiantuntijoiden ajankohtaisraportit

Käsittellään mahdolliset asiantuntijoiden raportit.

Lisätietoja maakuntajohtaja Riikka Pirkkalaiselta, puh. 040 539 5090 tai sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi

Maakuntajohtajan ehdotus

Maakuntahallitus merkitsee tiedoksi saamansa informaation ja käy asiakohtiin liittyvää evästyskeskustelua.

Maakuntahallituksen päätös

Kainuun hyvinvointialueen johtaja Jukka Lindberg esitteli Kainuun hyvinvointialueen ajankohtaiskatsauksen.

Kohdassa 1 aluekehitysjohtaja Jouni Ponnikas esitteli valtioneuvoston esitystä E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehikseen (2028-).

Kohdassa 2 aluekehitysjohtaja Jouni Ponnikas esitteli pohjoisen ja itäisen Suomen ohjelmia ja suunnittelujohtaja Sanna Schroderus esitteli energiategemää itäisen Suomen ohjelmassa.

Kohdassa 3 Kainuun ELY-keskuksen ylijohtaja Jaana Korhonen esitteli valtion aluehallinnon uudistuksen tilannetta.

Käydyn keskustelun jälkeen maakuntahallitus hyväksyi maakuntajohtajan ehdotuksen.

Merkittiin, että kokoukseen osallistui kutsutuista vieraista Kainuun ELY-keskuksen ylijohtaja Jaana Korhonen ja Kainuun hyvinvointialueen johtaja Jukka Lindberg.

Merkittiin, että tämän asian käsittelyn jälkeen pidettiin tauko klo 10.50-10.55.
